

УДК 796.056.24:796.332

МОДЕЛІ ТАКТИКО-СТРАТЕГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОГО АТАКУВАЛЬНОГО ПІВЗАХИСНИКА В СУЧАСНИХ НАСТУПАЛЬНИХ СТРАТЕГІЯХ ГРИ КОМАНД З ФУТБОЛУ

**Андрій В. ДУЛІБСЬКИЙ, Богдан ВІНОГРАДСЬКИЙ,
Андрій А. ДУЛІБСЬКИЙ**

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, Україна*

Вступ. Сучасна спортивна наука веде постійно здійснює пошук нових підходів до якості поліпшення відбору таких атлетів, яким до снаги будуть не тільки модельні фізичні та анатомо-фізіологічні показники, а й найвищі взірці інтелектуально-розумових зусиль як прояв гармонійної висококваліфікованої діяльності.

Постійне ігрове протистояння між обороною і нападом, розроблення прогресивних тактико-стратегічних схем для досягнення, насамперед передумов ігрового домінування є основними чинниками появи, а також ефективного використання і вдосконалення нових засобів ведення гри. Варіабельність застосування наступальних засобів, часта зміна ритму і напряму тактико-стратегічних дій під час матчу залежить від способу та організації гри футболістів своєї команди в атаці та дій команди суперника в захисті.

© Дулібський А.В., Виноградський Б., Дулібський А.А., 2022

Постановка проблеми. У сучасних наступальних стратегіях гри команд з футболу важлива роль належить гравцям, які контролюють ігровий простір у центральних зонах футбольного поля, а також є основними носіями творчого потенціалу командної атаки – центральними атакуючими півзахисниками. Тож вивчення проблеми аналізу змагальної діяльності та навчання, тренування і вдосконалення *тактико-стратегічних дій* центрального атакуючого півзахисника є *достатньо актуальним*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тактику в сучасному спорті, зокрема і у футболі, досліджували та описували багато спеціалістів та науковців [1, 3, 5, 6, 7]. Питання та завдання стратегії, а також тактико-стратегічних дій гравців на футбольному полі як похідних гармонійної і нерозривної єдності тактики і стратегії та квінтесенції прояву найвищого рівня ігрового мислення й інтелекту залишаються недостатньо вивченим компонентом змагальної діяльності у футболі.

Мета – Удосконалити компоненти змагальної діяльності на основі аналізу *тактико-стратегічних дій* та запропонувати методику навчання і тренування центрального атакуючого півзахисника у сучасних наступальних стратегіях гри команд з футболу.

Результати дослідження та їх обговорення. Плеймэйкер, умовне тактичне розташування якого на футбольному полі зобра-

Рис. 1. Умовне розміщення центрального атакуючого півзахисника-плеймэйкера (AM) в тактико-стратегічних положеннях футбольної команди (за матеріалами www.soccer-training-guide.com)

жено на рис. 1 (диспетчер, розігравач, розпасовувальник, фантазист, шпільмахер) (від англійського слова "to play" – «грати» та англійського слова "to make" – «робити»), – гравець, який у складі футбольної команди створює, веде, спрямовує гру в необхідне для своєї команди русло в наступальних тактико-стратегічних діях.

Запозичений з англійської мови термін, який останнім часом активно вживають в українському професійному футболі-

ному середовищі, витісняє інші терміни, такі як диспетчер, розігравач, розпасовувальник, фантазист, шпільмахер.

Такі гравці у процесі змагальної діяльності повинні взаємодіювати на футбольному полі один одного. Опосередковано такий підхід можна назвати поєднанням оборонного й наступального ігрових інтелектів (рис. 2).

Серед українських футболістів найяскравішими представниками амплу центрального атакуючого півзахисника-плеймейкера з проявом універсальних якостей є гравці національної збірної України з футболу Руслан Маліновський і Олександр Зінченко. І якщо Р. Маліновський і в клубних, і в збірних командах виступає на стабільно

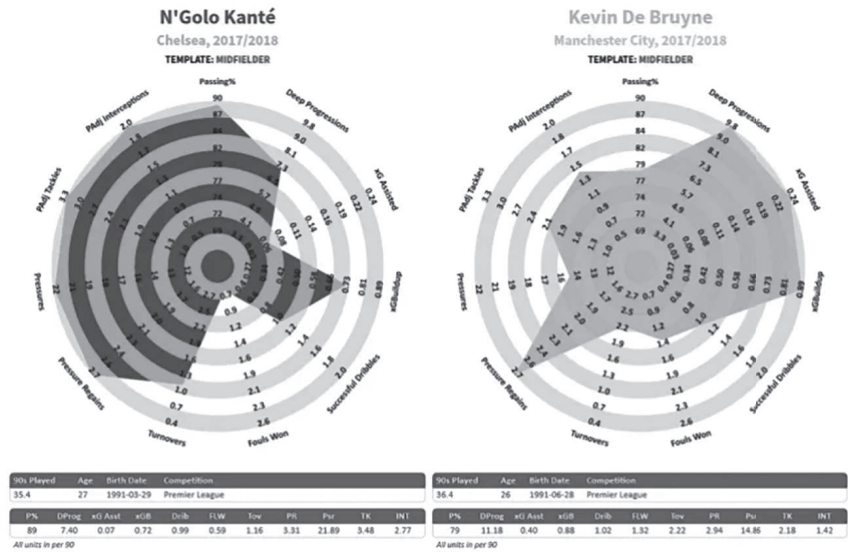

Рис. 2. Порівняльна характеристика показників змагальної діяльності центрального опорного півзахисника футбольного клубу «Челсі» (Лондон, Англія) і центрального атакуючого півзахисника футбольного клубу «Манчестер Сіті» (Манчестер, Англія) у сезоні 2017–2018 рр. англійської Прем'єр-ліги, де чітко простежується схильність до захисних (Н'Голо Канте (N'Golo Kante) «Челсі» (Лондон, Англія) і наступальних (Кевіна Де Брюйне (Kevin De Bruyne) «Манчестер Сіті» (Манчестер, Англія) тактико-стратегічних дій (за матеріалами www.opta.com)

високому рівні лише як гравець цього амплу, то О. Зінченко тільки в національній збірній України є гравцем центральної ланки ігрових «плеймейкерів». У клубах «Манчестер Сіті» (Манчестер, Англія) та «Арсенал» (Лондон, Англія), в якому на теперішній час виступає Олександр Зінченко, тренерський штаб задіює гравця національної збірної України на позиції лівого флангового захисника або «латераля», використовуючи навички гри півзахисника української національної збірної у центральній зоні футбольного поля (рис. 3, 4).

Рис. 3. Теплова карта ігрової діяльності центрального атакувального півзахисника-плеймейкера Руслана Малиновського в матчі чемпіонату Італії з «Лацио» (Рим) (за матеріалами www.SofaScore.com)

Рис. 4. Теплова карта ігрової діяльності та графічне зображення виконаних передач м'яча (синім кольором – точні передачі, червоним – неточні) лівого «латераля» – центрального атакувального півзахисника-плеймейкера Олександра Зінченка в матчі Кубка Англії з «Бартон» (Бартон, Англія) (за матеріалами www.SofaScore.com)

Широкий діапазон творчого мислення та непересічний ігровий інтелект, глибоке розуміння як окремих елементів гри, так і вміння «читати» гру у всій її гармонійній цілісності неодноразово приносили ігрові дивіденди збірній і футбольному клубу на всіх ділянках футбольного поля.

Перспективи подальших наукових пошуків полягають у вивченні та науково-аналітичному осмисленні змагальної діяльності гравців інших ігрових амплуа в сучасних стратегіях команд із футболу.

Висновки:

1. Індивідуальні моделі тактико-стратегічних дій центральних атакуювальних півзахисників підпорядковуються колективній грі, що жодною мірою не зменшує переваг окремих «яскравих» гравців, які є лідерами у своїх командах.
2. На основі співпраці з комплексною науковою групою футбольного клубу «Карпати» (м. Львів) та професійними статистичними платформами «Wyscout» і «Stats Perform», а також аналітичних напрацювань колективу кафедри футболу ЛДУФК ім. Івана Боберського було визначено, що найважливішими показниками змагальної діяльності висококваліфікованого центрального атакуювального півзахисника-плеймейкера в сучасному футболі є, насамперед, кількісно-якісна сторона творення гри: точні передачі м'яча ($80,9 \pm 5,7$ % точності в одній грі), «асисти» (точні завершальні передачі м'яча, після яких команда забивала м'ячі у ворота суперника (0,36–0,71 за одну гру), створення небезпечних ситуацій біля воріт команди суперника (0,35–0,80 в одній грі), завершальні удари у напрямку воріт суперника (3,95–5,45 в одній грі), забиті м'ячі у ворота суперника (0,35–0,56 в одній грі).
3. У процесі науково-практичних пошуків спільно з платформами «Wyscout» і «Stats Perform» встановлено, що вагоме значення в ігровій діяльності висококваліфікованого центрального атакуювального півзахисника-плеймейкера мають кількісні показники успішних обведень гравців команди суперника в різних зонах футбольного поля (у середині, 2-га умовна зона поля, – $3,5 \pm 0,8$; на половині поля суперника – $11,3 \pm 3,2$),

довгих передач м'яча уперед, поперек і назад ($2,1 \pm 1,9$; $2,3 \pm 0,3$; $1,0 \pm 0,7$) та коротких і середніх передач вперед ($14,5 \pm 1,2$; $12,9 \pm 1,2$), назад і поперек ($5,3 \pm 2,1$; $11,3 \pm 1,1$).

Список використаних джерел

1. Дулібський А. Структурно-змістові компоненти змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника в сучасному європейському футболі [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Тарас Завійський, Богдан Виноградський // Спортивна наука України. – 2016. – № 3 (79). – С. 10–19. – URL: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/606/586>.
2. Дулібський А. Тактико-стратегічні аспекти змагальної діяльності центрального захисника у сучасних оборонних стратегіях гри команд з футболу [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Андрій Маркович, Богдан Виноградський, Богдан Хоркавий, Олег Колобич, Олександр Огерчук, Ярослав Грисьо // Спортивна наука України. – 2017. – № 5 (81). – С. 22–33. – URL: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/645/623>.
3. Дулібський А. Тактико-стратегічні закономірності гри флангового і напівфлангового півзахисника-вінгера у футболі [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Богдан Виноградський, Олексій Гуцуляк, Віталій Заторський, Роман Павелчак, Андрій Шандор // Спортивна наука України. – 2018. – № 5 (87). – С. 10–19. – URL: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/783/757>.
4. Тактика и стратегия в футболе / Зеленцов А. М., Лобановский В. В., Ткачук В. Г., Кондратьев А. И. – Киев : Здоров'я, 1989. – 192 с.
5. Almeida C. H. Effects of Match Location, Match Status and Quality of Opposition on Regaining Possession in UEFA Champions League / Almeida C. H. Ferreira A. P. Volossovitch. A. // Journal of Human Kinetics. – 2014. – Vol. 41(1). – P. 203–214.
6. Evolution of match performance parameters for various playing positions in the English Premier League / Bush M., Barnes C., Archer D. T., Hogg B., & Bradley, P. S. // Human Movement Science. – 2015. – Vol. 39 – P. 1–11.
7. Influence of Styles of Play on Possession Performance Indicators in Elite Soccer / Fernandez-Navarro J., Fradua L., Zubillaga A., Caro O., McRobert A. // 8th World Congress on Science and Football. – Copenhagen, 2015.
8. Match statistics related to winning in the group stage of 2014 Brazil FIFA World Cup / Liu H. Y., Gomez M. A., Lago-Peñas C., Sampaio J. // Journal of Sports Sciences. – 2015. – Vol. 33(12). – P. 1205–1213.
9. Yue Z. Y. Statistical Analysis for the Soccer Matches of the First Bundesliga / Yue Z. Y., Broich H., Mester J. // International Journal of Sports Science & Coaching. – 2014. – Vol. 9(3). – P. 553–560.